

Igitabo cya Daniyeli - Nimeru Mirongo Irindwi n'Itanu

Igereranya z'Ubuhanuzi: Uhereye ku Butumwa bwa Yesaya ukagera ku Ibyahishuwe by'Iminsi ya None

Jeff Pippenger
2024-02-08

Nk'uko Yesaya ageza ubutumwa bushushanywa n'imyaka mirongo itandatu n'itanu (igice cya karindwi, umurongo wa munani), ku mutegetsu mubi wa Yerusalemu, abukorera ku “murima w'umumeshi” no ku “iherezo ry'umuyoboro w'ikidendezi cyo hejuru,” mu mwaka wa 742 Mbere ya Kristo. 742 Mbere ya Kristo ishushanya 1863, kuko buri gihe Yesu agaragaza iherezo akoresheje intangiriro. Ubugome bwo kwigomeka bwo mu 1863 nabwo bushushanya itegeko ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika, kuko buri gihe Yesu agaragaza iherezo ry'ikintu akoresheje intangiriro y'ikintu. Umwaka wa 1863 wari intangiriro y'itorero ry'Abadivantisiti ry'i Lawodikiya ryanditswe mu buryo bwemewe n'amategeko, kandi iryo torero risigaranwa ubutayurira ku gihe cy'igishyitsi kinini” cy'itegeko ryo ku Cyumweru. Ni gute ikigo cyemewe n'amategeko kiyoborwa na Leta (atari ihabanye n'uko Itorero ryaganzura Leta), cyakomeza gushyigikira Isabato y'umunsi wa karindwi, mu gihe icyo gihe nyir'izina ubwo butegetsu ubwabwo buba bubujije mu buryo bw'amategeko gusenga ku munsi wa karindwi?

Mu ntangiriro n'iherezo by'umurimo wa Kristo, yejeje urusengeru. Mu kweza kwa mbere kw'urusengeru, Kristo yagaragaje ko abayobozi bari baragize “inzu ya Se” ubuvumo bw'abajura; ariko mu kweza kwa nyuma kw'urusengeru yagaragaje ko “inzu yabo” yasizwe ari umusaka. Isirayeli ya kera ishushanya Isirayeli y'iki gihe. Yubakiye kandi yeza urusengeru rw'Abamilerite mu ntangiriro y'Ubwadivantisiti, ariko mu kweza kwa nyuma, ari ko kwezwa kw'abihumbi ijana na mirongo ine na bane, Ubwadivantisiti bw'i Lawodikiya burarukwa bukavanwa mu kanwa Ke, maze “inzu yabo” igasigara ari umusaka.

Yesaya ari ku murima w'umumesa ubwo ahangana n'umwami Ahazi. Umurima w'umumesa ushushanya kwezwa gukorwa n'Intumwa y'Isezzerano, iza mu rusengeru rwayo gitunguranye, kandi ikeza bene Lewi nk'aho ikoresheje “isabune y'umumesa.” Uku kwezwa kwarakozwe mu ntangiriro z'Adivantisimu, kandi kongera gukorwa no ku mperuka.

Dore, ngiye kohereza intumwa yanjye, kandi izantegurira inzira imbere yanjye; kandi Umwami mushaka azaza mu rusengeru rwe atunguranye, ari we ntumwa y'isezerano mwishimira: dore, azaza, ni ko Uwiteka Nyiringabo avuga. Ariko se ni nde wabasha kwihanganira umunsi wo kuza kwe? kandi ni nde wazahagarara igihe azaba agaragaye? kuko ameze nk'umuriro w'umutunganya ibyuma, kandi nk'isabune y'abameshi b'imyenda: kandi azicara nk'utunganya kandi weza ifeza; kandi azeza abana ba Lewi, akabatunganya nk'izahabu n'ifeza, kugira ngo bature Uwiteka ituro ryo gukiranuka. Ni bwo ituro rya Yuda n'iry'i Yerusalemu rizanezeza Uwiteka, nk'uko byari biri mu minsi ya kera, no mu myaka ya mbere. Malaki 3:1-4.

Yesaya ahura na Ahazi, ari kumwe n'ikimenyetso cy'umuhungu we, izina rye rikaba risobanura ko mu minsi y'imperuka "abasigaye bazagaruka." Abo basigaye ni ba bandi "bagaruka." Yesaya ahurana n'umwami mubi Ahazi mu gihe cy'amateka yo kwezwa kw'urusengero, yatangiye mu mateka y'Abamillerite mu 1844, maze irangizwa no kutumvira mu 1863. Mu minsi y'imperuka kwezwa ni amateka yo gushyirwaho ikimenyetso kw'abo ijana na mirongo ine na bane. Iyo Abamillerite baza gukurikira ubuyobozi bw'Imana bwigaragaje nyuma ya 1844, baba bararangije umurimo.

"Iyo Abadiventisiti, nyuma y'ugutenguha gukomeye kwabaye mu 1844, baza kuba barakomeje gushikama mu kwizera kwabo kandi bagakomeza gukurikira hamwe, bunze ubumwe, mu buyobozi bw'Imana bwari burimo kwigaragaza, bakakira ubutumwa bw'umumarayika wa gatatu kandi, mu mbaraga za Mwuka Wera, bakabwamamaza ku isi, baba barabonye agakiza k'Imana, Uwituka akaba yarakoranye imbaraga nyinshi n'imihati yabo, umurimo ukaba warangiye, kandi Kristo akaba yaraje kera kubakira ubwoko Bwe ngo abuhe ingororano yabwo. Ariko mu gihe cy'ugushidikanya no kudasobanukirwa cyakurikiyeho nyuma y'ugutenguha, benshi mu bizera iby'ukuza kwa Kristo baretse kwizera kwabo.... Bityo umurimo uradindira, kandi isi isigara mu mwijima. Iyo umubiri wose w'Abadiventisiti uza kuba warishyize hamwe ku mategeko y'Imana no ku kwizera kwa Yesu, mbega ukuntu amateka yacu aba atandukanye cyane!" Evangelism, 695.

Kunanirwa "gukomeza gukurikira twunze ubumwe ubuyobozi bw'Imana buri kwigaragaza," byabagejeje mu mimerere y'Abalawodikiya mu 1856, kandi ubwigomeke bwakurikiyeho bwo mu 1863 bwaranze intangiriro yo kuzerera mu butayu, byari byaragaragajwe n'Isirayeli ya kera igihe batsindwaga ikigeragezo cyabo cya cumi kandi cya nyuma, maze bagacirwaho iteka ryo gupfira mu butayu mu gihe cy'imyaka mirongo ine yakurikiyeho.

Umuhungu wa Yesaya atanga isezerano ry'uko, mu kwezwa kwa nyuma kw'urusengero mu minsi y'imperuka, "abasigaye bazagaruka." Iryo "garuka" ryabo rigaragazwa na Yeremiya, wasezeranijwe ko naramuka "agarutse," azahinduka umurinzi w'Imana. Abo ibihumbi ijana na mirongo ine na bine ni abagarutse bavuye mu gucika intege.

Abo ari mu bihumbi ijana na mirongo ine na bine bagezweho n'agahinda ko gucika intege kandi bategereza Umwami wabo. Bashushanyijwe n'inkumi z'abanyabwenge mu mateka y'Abamilleri, kandi mu mateka y'intangiriro n'ay'iherezo inkoni ebyiri zifatanywa zikaba ishyanga rimwe, mu gihe cyo gusukwa kwa Mwuka Wera mu gihe cy'Induru yo mu Gicuku.

Umwami mubi Ahazi agereranya ubuyobozi bw'u Buyuda buzaba bwarumvise ubutumwa, ariko bukanga ubutumwa bwatanzwe na Yesaya, kandi kubw'iby "bazatsitara, bagwe, bavunagurwe, bagwe mu mutego, kandi bafatwe." Abo ni ba bandi "bashakashaka abafite imyuka imenyereye, n'abapfumu boongorera kandi bitotombera," ibyo bikaba bigereranya ubunararibonye bw'ubupfumu bwo mu bya mwuka bagwamo ubwo bemera ubushukanyi bukomeye bwo muri 2 Abatesalonike. Ukwanga kwa Ahazi ubutumwa bwa Yesaya mu mwaka wa 742 mbere ya Kristo guhuza na 1863, igihe ubutumwa bwa Miller bwangwaga. Yesaya agereranya Miller, kandi ubutumwa bwa Yesaya na Miller bombi bwari bushingiye ku "bihe birindwi," bifite aho bifatiraho mu murongo wa munani wo muri Yesaya igice cya karindwi. Umwana wa Miller (umwana wa

Yesaya) agereranya urugendo rwa Eliya ruza mu minsi y'imperuka.

Icyo cyatumye Ahazi acirwaho iteka kubera kwanga kwe cyari gikubiyemo ubuhanuzi bw'uko azaneswa n'umwami w'amajyaruguru, uwo mu minsi y'imperuka ari ihuriro ry'inshuro eshatu rya Roma y'iki gihe, riyoborwa n'ubupapa.

Uwiteka yongera kumbwira, ati: Kubera ko ubu bwoko bwanga amazi ya Shiloha atemba buhoro, kandi bukishimira Rezini n'umwana wa Remaliya; noneho rero, dore, Uwiteka azabateza amazi y'uruzi akomeye kandi menshi, ni ukuvuga umwami wa Ashuri n'ikuzo rye ryose; kandi azarenza imigezi yaryo yose, asendere ku nkombe zaryo zose; kandi azanyura mu Buyuda; azarenga akubure, asendere kandi arengereho, ageze no ku ijosi; kandi amababa ye arambuye azuzura ubugari bwose bw'igihugu cyawe, yewe Imanuweli. Yesaya 8:5-8.

Yesaya yahuriye n'umwami mubi Ahazi ku mpera y'umuyoboro w'ikidendezi cyo hejuru; kandi nubwo mu bahanga mu mateka ya Bibiliya n'abacukumbuzi b'ibyataburuwe mu matongo hari ugushidikanya ku byerekeye niba ikidendezi cyo hejuru cyari cyo kidendezi cya Silowamu cyo mu gihe cya Kristo, imvugiro y'ubuhanuzi bwa Yesaya ikuraho gushidikanya kose, kuko Yesaya agaragaza ko umwami wo mu majyaruguru yagombaga gutera Ahazi, kuko yari yaranze amazi ya Shilowa atemba buhoro. "Shilowa" ni ryo zina ryo mu Isezerano rya Kera rya "Silowamu" ryo mu Isezerano Rishya.

Ni ku kidendezi cy'i Siloamu aho Yesu yakirije impumyi, kandi umwami mubi Ahazi agereranya ubuyobozi buhumye bw'i Lawodikiya, haba mu wa 1863, no mu gihe cy'itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba, bo banga gukizwa. "Shiloah" na "Siloam" byombi bisobanura "uwoherejwe," kandi ubutumwa bwoherejwe buva kuri Data, bukagera ku Mwana, na we abushyikiriza Gaburiyeli n'abamarayika bera kugira ngo babugeze kuri Yesaya, wazanye ubutumwa "bohorejwe" buvuye mu ijuru ku muyobozi w'i Lawodikiya wari impumyi.

Umuyoboro wo ku kidendezi cyo hejuru aho Yesaya yatangiye ubutumwa ushushanya ahantu imvura y'Umwuka Wera igezwa ku bwoko bw'Imana, nk'uko nanone bishushanywa n'imiyoboro ya zahabu yo mu iyerekwa rya Zekariya, cyangwa urwego rwo mu nzizi za Yakobo.

"Ibyo Imana yaduteguriye byashushanyijwe muri Zekariya, igice cya 3 n'icya 4, no muri 4:12-14: 'Nongera kumusubiza, ndamubaza nti, Izo mashami y'imyelayo yombi ni ayahe, asuka amavuta ya zahabu mu miyoboro ibiri ya zahabu ayavana muri yo ubwayo? Aransubiza ati, Mbese ntuzi ibyo ari byo? Nanjye nti, Oya, Mwami wanjye. Maze aravuga ati, Abo ni abasizwe babiri, bahagarara iruhande rw'Umwami w'isi yose.'"

"Uwiteka yuzuye ibimufasha byose. Nta cyo abuze mu byo akoresha. Ni kubera kubura kwizera kwacu, gukunda iby'isi kwacu, amagambo yacu adafite agaciro, kutizera kwacu kugaragarira mu byo tuvuga, ni byo bituma ibicu by'umwijima bidukikiza. Kristo ntahishurwa mu magambo cyangwa mu mico nk'Uw'ikirenga mu buranga bwose, uruta ibihumbi icumi. Iyo ubugingo bwishimira kwishyira hejuru mu by'ubusa, Umwuka w'Uwiteka aba afite bike cyane yabukorera. Amaso yacu areba hafi cyane abona igicucu, ariko ntabasha kubona ubwiza buri hakurya yacyo. Abamarayika bafashe imiyaga ine, igereranywa n'ifarashi irakaye ishaka kwigobotora no gusakara ku isi yose, izana kurimbuka n'urupfu aho inyura."

“Mbese twaryama turi ku nkengero nyir’izina z’isi y’iteka? Mbese twaba ibihunyira, abakonje kandi bapfuye? Yoo, iyaba mu matorero yacu twagira Umwuka n’umwuka uhumeke by’Imana bihumetswe mu bwoko Bwayo, kugira ngo babashe guhagarara ku birenge byabo kandi babeho. Dukeneye kubona yuko inzira ari nto, kandi ko irembo rifunganye. Ariko uko tunyura mu irembo rifunganye, ubugari bwaryo ntibugira iherezo.” Manuscript Releases, volume 20, 216, 217.

“Amavuta ya zahabu” ni ubutumwa bw’Umwuka w’Imana bumanuka buvuye mu kidendezi cyo hejuru bunyujijwe mu muyoboro ari wo mivure ibiri ya zahabu, ari bo batangabuhamya babiri, ni ukuvuga Bibiliya n’Umwuka w’Ubuhanuzi, cyangwa Isezerano rya Kera n’Isezerano Rishya, cyangwa amategeko n’abahanuzi, cyangwa Mose na Eliya.

“Abasizwe bahagaze iruhande rw’Umwami w’isi yose bafite umwanya Satani yigeze guhabwa wo kuba kerubi utwikira. Binyuze ku biremwa byera bikikije intebe ye y’ubwami, Umwami akomeza gushyikirana ubutitsa n’abatuye isi. Amavuta ya zahabu agereranya ubuntu Imana ikoresha ikomeza guha amatabaza y’abizera, kugira ngo adahumbya ngo azime. Iyaba aya mavuta yera adasukwa ava mu ijuru mu butumwa bwa Mwuka w’Imana, ibikoresho by’ikibi byari kugira ubutegetsu bwuzuye ku bantu.”

“Imana ishyirwa mu gasuzuguro iyo tutakiriye ubutumwa itwoherereza. Bityo twanga amavuta ya zahabu yashakaga gusuka mu mitima yacu kugira ngo agezwe no ku bari mu mwijima. Igihe umuhamagaro uzaza uvuga uti: ‘Dore umukwe araje; nimumusanganire,’ abatigeze bakira ayo mavuta yera, abatabumbatiye ubuntu bwa Kristo mu mitima yabo, bazasanga, nk’abakobwa b’abapfapfa, ko batiteguye guhura n’Umwami wabo. Muri bo ubwabo nta bushobozi bafite bwo kubona ayo mavuta, kandi imibereho yabo irangirika. Ariko niba Umwuka Wera w’Imana asabwe, niba dutakiye nk’uko Mose yatakiye agira ati: ‘Nyereka ubwiza bwawe,’ urukundo rw’Imana ruzasukwa mu mitima yacu. Binyuze mu miyoboro ya zahabu, ayo mavuta ya zahabu azatugeraho. ‘Si ku bushobozi, kandi si ku mbaraga, ahubwo ni ku Mwuka wanjye, ni ko Uwiteka Nyiringabo avuga.’ Kubwo kwakira imirasire irabagirana y’Izuba ryo Gukiranuka, abana b’Imana barabagirana nk’amatabaza mu isi.” Review and Herald, July 20, 1897.

Ubutumwa Ahazi yanze ni bwo butumwa bw’Umuborogo wa Saa Sita z’Igicuku, bwari kugera ku ndunduro yabwo mu kuza kwa kabiri kwa Kristo, iyo ubuyobozi bwa Lawodikiya buza kwakira ubutumwa bwo kuri Lawodikiya “boherejwe” mu 1856. Ubwo butumwa bwari kuzahita bukura bukavamo induru iranguruye, kandi ubwoko bw’Imana bukarangiza umurimo maze bukagira amahoro. Ahubwo, basubiye ku birutsi bari barakijijwe.

Yesaya na Ahazi bagaragazwa nk’abari mu gikorwa cyo kwezwa kibera mu murima w’umumeshi, gikorwa gisohozwa n’Intumwa y’Isezerano muri Malaki igice cya gatatu. Mu buryo bw’ikigereranyo bashyizwe ahari gusukwa “amavuta” (ubutumwa) mu iyerekwa rya Zekariya, kandi mu minsi y’imperuka, ubutumwa bwa Yesaya abwira Ahazi ni ubutumwa bwa Isilamu bwo muri marira ya gatatu; ni ubutumwa bw’amateka ahishwe y’inkuba ndwi; ni ubutumwa bw’uko uwa munani ari uwo muri ba ndwi; ni ubutumwa bw’uruzabibu; ni ubutumwa bw’“Ukuri,” ari byo byose bigize Ihishurwa rya Yesu Kristo, ari na ryo mu minsi y’imperuka ritanga kwezwa

kugereranywa n'umurima w'umumeshi.

Byari kandi ni bwo butumwa bw'“ibihe birindwi,” buhinduka buva ku ibuye ry'urufatiro rwa Miller, bukaba umutwe w'imfuruka, kuko bwari ukuri kwa mbere, bityo rero bugomba no kuba ukuri kwa nyuma. Umwaka wa 1863 waranze iherezo ry'igikorwa cyo kwezwa cyatangiye igihe marayika wa gatatu yazaga ku wa 22 Ukwakira 1844, maze amaherezo kigera ku mucyo w'“ibihe birindwi” mu 1856. Mu 1844, umucyo w'imyaka ibihumbi bibiri na magana atatu waranze intangiriro yagejeje ku iherezo ryananzwe n'imyaka ibihumbi bibiri na magana atanu na makumyabiri. Nyamara, ubuhumyi bwa Lawodikiya mu ntangiriro no mu iherezo, bwanga kubona isano iri hagati y'ayo mayerekwa yombi. Umwaka wa 1863 ugereranya iherezo ry'igikorwa cyo kwezwa gihora kibaho igihe ubutumwa bukuweho ikimenyetso, kandi ubutumwa bwa marayika wa gatatu bwakuweho ikimenyetso ku wa 22 Ukwakira 1844.

Umucyo w'umumarayika wa gatatu wahishuwe mu wa 1844, ntiwari umucyo umwe rukumbi; ahubwo ni wo Mushiki wacu White yita “umucyo ugenda urushaho kwaguka w'umumarayika wa gatatu.” Umucyo ugenda urushaho kwaguka w'umumarayika wa gatatu watangiye mu wa 1844, kandi ukomeza kwaguka kugeza igihe igihe cy'igeragezwa gifunguwe; ariko igihe wagezaga bwa mbere, n'igihe uzarangirira burundu, habaho igihe cyihariye cyo kugeragezwa cy'umumarayika wa gatatu. Ibyo bihe byo kugeragezwa, mu ntangiriro no ku iherezo, na byo bigaragaza umugendekere wo kugeragezwa Daniyeli agaragaza nk'“ukwiyongera k'ubumenyi,” na bwo bukaba ari na wo mucyo ugenda urushaho kwaguka w'umumarayika wa gatatu.

Igikorwa cyo kugeragezwa cyo mu ntangiriro cyatangiye mu mwaka wa 1844, kandi umucyo wagenda utera imbere wongeraga ubumenyi kugeza ubwo wageze ku musozo wawo mu mwaka wa 1856. Umucyo w'itangiriro n'umucyo w'iherezo by'igihe cyo kugeragezwa ni byo byerekanywe n'amayerekwa abiri yo muri Daniyeli igice cya munani, umurongo wa cumi na gatatu n'uwa cumi na kane, bikaba bigereranya urufatiro n'inkingi nkuru ya Adventisime.

Igihe cy'igeragezwa cy'umumalayika wa mbere cyatangiye ku wa 11 Kanama 1840, kirangira ku gutenguhwa kwa mbere ku wa 19 Mata 1844. Hanyuma igihe cy'igeragezwa cy'umumalayika wa kabiri cyaratangiye, gikomeza kugeza ku wa 22 Ukwakira 1844. Muri icyo gihe ni bwo umumalayika wa gatatu yaje, maze igihe cy'igeragezwa cy'umumalayika wa gatatu gikomeza kugeza ubwo U-Adventisime y'i Lawodikiya yanze umucyo w'umumalayika wa gatatu mu 1863.

Igihe cy'igeragezwa cy'umumarayika wa gatatu ku bijyanye n'Adventisimu ya Miller cyari gifite intangiriro n'iherezo, kandi intangiriro n'iherezo bigomba guhagararira ikintu kimwe, kuko Yesu buri gihe agaragaza iherezo ry'ikintu akoresheje intangiriro yacyo. Gufunguka k'umucyo wagenda urushaho gutera imbere w'umumarayika wa gatatu kwari umucyo wo kuboneka (iyerekwa rya “mareh”), wo mu murongo wa cumi na kane w'igice cya munani cya Daniyeli. Iherezo ry'umucyo wagenda urushaho gutera imbere w'umumarayika wa gatatu ryari umucyo wo gukandagiriza hasi ubuturo bwera n'ingabo (iyerekwa rya “chazon”), byo mu murongo wa cumi na gatatu. Ayo mayerekwa yombi afatanyijwe mu buhanuzi.

Nuko uzategeke impanda y'Umwaka wa Yubile kuvuzwa ku muni wa cumi w'ukwezi kwa karindwi; ku muni w'impongano muzavuze impanda mu gihugu cyanyu cyose. Abalewi 25:9.

Impanda yagombaga kuvuzwa ku Muni w'Impongano, ari wo wa 22 Ukwakira 1844, yari impanda ya Yubile, ishushanya uruziga rwera rw'imyaka irindwi, rukaba rungana n'iminsi ibihumbi bibiri na magana atanu na makumyabiri. Uwiteka yari yaragambiriye kuyobora Isirayeli ya kera ayinjiza ubutaziguye mu Gihugu cy'Isezerano, ariko kwigomeka kwabo kwabibujije kuba. Uwiteka yari yaragambiriye kuyobora Isirayeli ya none ayinjiza ubutaziguye mu Gihugu cy'Isezerano, ariko kwigomeka kwabibujije kuba. Iyo Isirayeli ya none iza kuba yarumviye umucyo wagenda urushaho kumenyekana w'umumarayika wa gatatu, baba baraburiye ab'isi, kandi Uwiteka aba yaragarutse hashize imyaka irenga ijana.

Kugira ngo ibyo bibe, byari ngombwa ko Uwiteka akorera ihinduka mu ba-Millerite, kandi iryo hinduka ni ryo Ibyanditswe byita ubwiru bw'Imana. Iyo Abadiventisiti baza kuba barakurikije umucyo wagenda urushaho kwiyongera w'umumarayika wa gatatu, impanda ya Yubile yari kuvuzwa ikageza ku mperuka, kuko ari mu minsi iyo impanda ya karindwi ivuga, ni bwo ubwiru bw'Imana busohozwa. Mu Ibyahishuwe igice cya cumi, iyo mpanda, ari yo mpanda ya Yubile, kandi nanone ikaba impanda y'amakuba ya gatatu, yatangiye kuvuzwa ku wa 22 Ukwakira 1844.

Nuko marayika nabonye ahagaze ku nyanja no ku isi, azamura ukuboko kwe ajyana mu ijuru, arahira ku Ihoraho iteka ryose, waremye ijuru n'ibirimo, n'isi n'ibiyirimo, n'inyanja n'ibiyirimo, yuko igihe kitazaba kikirihho ukundi; ahubwo mu minsi y'ijwi rya marayika wa karindwi, ubwo azaba atangiye kuvuzwa impanda, ubwiru bw'Imana buzaba busohoye, nk'uko yabutangarije abagaragu bayo, ari bo bahanuzi. Ibyahishuwe 10:5-7.

Igikorwa cyo kwezwa gishingiye ku igeragezwa cyatangiye ku wa 22 Ukwakira 1844, kikaba cyari umucyo wagenda utera imbere w'umumarayika wa gatatu, cyatangiranye n'umucyo wo muri Danieli igice cya munani, umurongo wa cumi na kane, kandi cyarangiyeye n'umucyo wo muri Danieli igice cya munani, umurongo wa cumi na gatatu. Cyatangiranye n'igisubizo cyo mu murongo wa cumi na kane, kirangirana n'ikibazo cyo mu murongo wa cumi na gatatu.

Iyo myaka cumi n'icyenda yagereranyijwe no kuza k'ubutumwa bw'i Burira bwa Yesaya bugenewe Ahazi, umwami wa Yuda nyakuri, mu gihe cy'intambara y'abavandimwe hagati y'amajyaruguru n'amajyepfo. Iyo myaka cumi n'icyenda yarangiye umwami w'amajyaruguru ajyanye Isirayeli mu bucakara. Iyo myaka cumi n'icyenda yagereranyaga ukuza k'umumarayika wa gatatu mu 1844, kugeza ku bugararizi bwo mu 1863. Umucyo wagenda urushaho gutera imbere w'umumarayika wa gatatu wagereranyijwe n'ubutumwa bwa Yesaya.

Kwanga urwo rumuri rwagenda rwiyonera byashyize iherezo ku rugendo rw'Abamillerite, kandi muri icyo gihe cy'igeragezwa, Umutwe w'Abamillerite b'i Filadelfiya wahindutse Itorero ry'i Lawodikiya. Imyaka cumi n'icyenda yatangiye mu wa 742 Mbere ya Kristo, n'imyaka cumi n'icyenda yatangiye mu wa 1844, byombi bishushanya inzira y'igeragezwa n'iyezwa mu minsi ya nyuma, ari yo gihe cya nyuma cy'igeragezwa cy'umucyo ugenda wiyongera w'umumarayika wa gatatu.

Muri uwo murimo wa nyuma wo kugeragezwa, ubwiru bw'Imana buzaba burangijwe. Abihumbi ijana na mirongo ine na bine ni bo bategereza, bagaruka kandi bagashyirwaho ikimenyetso.

Bohesha ubuhamya, ushire ikimenyetso ku mategeko hagati y'abigishwa banjye. Nanjye nzategereza Uwiteka, uhisha mu maso he inzu ya Yakobo, kandi nzamwiringira. Dore, jye ubwanjye n'abana Uwiteka yampaye turi ibimenyetso n'ibitangaza muri Isirayeli biva ku Uwiteka Nyiringabo, utuye ku musozi Siyoni. Yesaya 8:16–18.

Igihe cy'igeragezwa gisoza cy'umucyo urushaho kwaguka w'umumarayika wa gatatu mu minsi y'imperuka, cyatangiriye aho igihe cy'igeragezwa cyo mu ntangiriro cyatangiriye. Cyatangiye ubwo Yesu yazamuraga ukuboko kwe akugana mu ijuru, maze atangaza ati “ko igihe kitazaba kikiriho.” Iryo tangazo ryabaye ku wa 22 Ukwakira 1844, ubwo impanda ya karindwi yatangazaga Yubile ku musozo w'umuzenguruko wera wa karindwi. Umuzenguruko w'imyaka irindwi, usubiwemo incuro zirindwi, wari mu by'ukuri imyaka mirongo ine n'icyenda, cyangwa iminsi ibihumbi bibiri na magana atanu na makumyabiri.

1989 iranga “igihe cy'imperuka” mu rugendo rw'abihumbi ijana na mirongo ine na bine, kandi 1989 iranga iherezo ry'imyaka ijana na makumyabiri n'itandatu yatangiye ku bugome bwo kwigomeka bwo mu 1863. Urugendo rw'abihumbi ijana na mirongo ine na bine rwatangiriye ku “gihe cy'imperuka,” rufite ikimenyetso cya “ibihe birindwi,” kuko ijana na makumyabiri n'itandatu ari kimwe cya cumi cya igihumbi na magana abiri na mirongo itandatu, na byo bikaba igice cya magana abiri na mirongo itanu na bibiri.

Yesu buri gihe agaragaza iherezo ry'ikintu akoresheje intangiriro y'ikindi, kandi intangiriro y'umurimo w'abihumbi ijana na mirongo ine na bine yanzwe n'ikimenyetso cy’“ibihe birindwi,” nk’uko no ku iherezo ry’uwo murimo bimeze. Iminsi yo kuvuza kw’umumarayika wa karindwi, igihe ubwiru bw’Imana burangirira, yatangiye ku musozo w’iminsi “itatu n’igice” yo mu Byahishuwe igice cya cumi na kimwe. Impanda ya Karindwi, ari na yo kaga ka gatatu, yavuye inoti yayo ya kabiri ku wa 7 Ukwakira 2023, kandi ubwiru bw’Imana ubu burimo kurangira, nk’uko “yabimenyesheje abagaragu be b’abahanuzi.” Iherezo ry’uwo murimo rirangwa n’ikimenyetso cy’“ibihe birindwi,” nk’uko byari bimeze no ku ntangiriro y’uwo murimo nyirizina.

Mu gihe cy'iherezo mu 1798, “ibihe birindwi” by’uburakari bw’Imana ku bwami bwo mu majyaruguru byarangiye, kandi ku iherezo ry’umuryango w’Abamillerite, kwangwa kw’ukuri kujyanye n’“ibihe birindwi” kwaranzwe n’ubwigomeke bwo mu 1863. Yesu buri gihe agaragaza iherezo ry'ikintu akoresheje intangiriro y'ikintu, kandi umuryango w'umumarayika wa mbere (Abamillerite), ugaragaza umuryango w'umumarayika wa gatatu (abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine). Iyo miryango yombi itangirana kandi ikarangirana n’“ibihe birindwi.” Ibi ntibishobora guhimbwa n’umuntu.

Tuzakomeza iki cyigisho mu ngingo ikurikira.

“Abari mu myanya y'inshingano ntibagomba guhindukirira amahame yo kwinezeza no gusesagura y'isi, kuko badashobora kubyihanganira; kandi n'iyi baba babishobora, amahame asa n'aya Kristo ntiyabyemerera. Hakenewe gutangwa inyigisho nyinshi. 'Ni nde azigisha ubwenge? Kandi ni nde azasobanurira inyigisho? Ni abamaze gucutsa amata, bakavanwa ku mabere. Kuko itegeko rigomba kuba ku itegeko, itegeko ku itegeko; umurongo ku murongo, umurongo ku murongo; hano duke, na hariya duke.' Bityo ijambo ry'Umwami rigomba

gushyirwa imbere y’abana twihanganye kandi rigakomeza kuguma imbere yabo, binyuze ku babyeyi bizera ijambo ry’Imana. ‘Kuko azavugisha ubu bwoko iminwa itadidiza n’urundi rurimi. Abo ni bo yabwiye ati, Iyi ni yo muruho muzaruhukiramo abarushye; kandi uku ni ko guhemburwa: nyamara ntibashaka kumva. Ariko ijambo ry’Umwami ryababereye itegeko ku itegeko, itegeko ku itegeko; umurongo ku murongo, umurongo ku murongo; hano duke, na hariya duke; kugira ngo bagende, bagwe basubira inyuma, bamenagurwe, bafatirwe mu mutego, kandi bafatwe.’ Kubera iki?—Ni uko batitaye ku ijambo ry’Umwami ryabagezeho.”

“Ibi bisobanura abatarigishijwe, nyamara bakaba barakomeje gukunda ubwenge bwabo bwite, kandi bahisemo gukora ubwabo bakurikije ibitekerezo byabo bwite. Umwami aha abo igeragezwa, kugira ngo bemere guhagarara mu mwanya wo gukurikira inama ze, cyangwa bayange maze bakore bakurikije ibitekerezo byabo bwite; bityo Umwami akazabarekera ku ngaruka zizewe z’ibyho. Mu nzira zacu zose, mu murimo wacu wose dukorera Imana, iratubwira iti: ‘Mpa umutima wawe.’ icyo Imana ishaka ni umwuka wicisha bugufi, wemera kwigishwa. Igituma isengesho rigira agaciro gahebuje ni uko rihumekera mu mutima ukunda kandi wumvira.”

“Imana isaba ubwoko bwayo ibintu bimwe na bimwe; kandi nibavuga bati, Sinzemera gushyira umutima wanjye ku gukora iki kintu, Uwituka arabareka bagakomeza mu myanzuro yabo bibwira ko ari iy’ubwenge, nyamara badafite ubwenge bwo mu ijuru, kugeza ubwo iri Jambo [Yesaya 28:13] risohoye. Ntimukwiriye kuvuga muti, Nzayoborwa n’Uwituka kugeza ku rugero runaka ruhuje n’imitekerereze yanjye, hanyuma mukagundira ibitekerezo byanyu bwite, mwanga kuremwa mukurikije ishusho y’Uwituka. Iki kibazo nikibazwe: Ese ubu ni bwo bushake bw’Uwituka? si ukuvuga ngo, Ese iki ni igitekerezo cyangwa umwanzuro bya—?”
Testimonies to Ministers, 419.